

Doc.: GA41/LC41/REP/13/tr

Rapor^{*}

“Daha Geniş Karadeniz Bölgesinde KEİPA: Bölgesel İşbirliğinin 20 Yılı”

Raportör: Sn. Enver YILMAZ, KEİPA Başkan Yardımcısı (Türkiye)

---

* Metin, 25 Nisan 2013 tarihinde Brüksel’de tertiplenen Hukuki ve Siyasi İşler Komisyonu’nun Kırk Birinci Toplantısında incelenmiş, kabul edilmiş ve Kırk Birinci Genel Kurul tarafından 11 Temmuz 2013 tarihinde, Sofya’da onaylanmıştır.

I. GİRİŞ

1. 17 Ekim 2012 tarihinde, Atina'da gerçekleştirilen Hukuki ve Siyasi İşler Komisyonu'nun Kırkıncı Toplantısı'nda, Karadeniz ekonomik işbirliği sürecinin, daha geniş Karadeniz bölgesindeki bölgesel işbirliğinin yirmi yıllık tecrübesi çerçevesinde değerlendirilmesine karar verilmiştir.
2. Uluslararası ilişkiler kavramı, geçen yirmi yıl içerisinde önemli değişikliklere uğramıştır. Yeni ve büyüyen sorunlarla başa çıkma konusunda ülkeler giderek birbirlerine daha bağımlı hale gelmiştir. Daha geniş Karadeniz bölgesi, kuzey ile güney, doğu ile batı arasındaki yollar arasında stratejik bir konuma sahiptir. Bu bölge, nakliye, enerji ve ticaret rotalarında kilit bir nokta olmanın yanı sıra aynı zamanda önemli bir deniz ulaşımı güzergahıdır. Bu özelliklere karşın, bölgedeki çok taraflı görünüm, bölgedeki ülkelerin ortak sorunların belirlenmesi hususunda işbirliğini güçlendirmeye ihtiyaç duymalarıyla birlikte çoğalmıştır.
3. KEİ, geçen yirmi yıl içerisinde karşılıklı ortak amaçların gerçekleştirilmesinin desteklenmesi için etkili bir platform haline gelmiş ve gelişim ile refahı destekleyen yeni bölgesel işbirliği modelinin geliştirilmesinde önemli bir yapıcı rol üstlenmiştir.
4. Bu bağlamda, Komisyonun 25 Nisan 2013 tarihinde Brüksel şehrinde yapılan Kırk Birinci Toplantısı, "Daha Geniş Karadeniz Bölgesinde KEİPA: Bölgesel İşbirliğinin 20 Yılı" konusunu, KEİPA Genel Kurulu'nun Bahar Dönemi Kırk Birinci Oturumuna sunulmak üzere Rapor ve Tavsiye Kararlarını detaylandırma doğrultusunda bir bakış açısı ile ele almıştır.
5. Mevcut Rapor, bir yandan Genel Kurul'un faaliyetlerinin değerlendirmesi olarak görülebilir; diğer yandan da yeni gelişmelerin bir incelemesidir. Bu Rapor aynı zamanda ulusal, bölgesel ve uluslararası işbirliği güçlüklerine karşı yeni bir küresel yanıt vizyonu ışığında sorunları takip etmektedir. Raporda, Daha Geniş Karadeniz bölgesinde daha istikrarlı ve koordineli bir ortaklık amaçlanarak ekonomik işbirliğinin daha fazla geliştirilmesine duyulan gereklilik vurgulanmıştır. Mevcut olasılıkların ve kaynakların, Karadeniz'i bir barış, istikrar ve refah denizi haline getirme, iyi komşuluk ilişkileri geliştirme, karşılıklı saygı ve diyalog oluşturma amaçları için bölgesel işbirliğinin desteklenmesi, genişletilmesi ve çoğaltılması için en iyi şekilde kullanılma ihtiyacının altı çizilmiştir.
6. Uluslararası delegasyonlar, Rapor ve Tavsiye Kararı için herhangi bir katkı sunmasa da, Rapor'da yer alan birçok konu, 26 Şubat 2013 tarihinde İstanbul'da tertiplenen ve Örgüt'ün Kuruluşunun Yirminci Yıldönümüne adanan KEİPA Daimi Komisyonu Olağanüstü Toplantısı'nda ulusal delegasyonların başkanları tarafından sunulan ifadelerden alınmıştır. Ayrıca, ilave materyaller KEİPA Uluslararası Sekreteryası tarafından KEİ ilgili organları ve diğer uluslararası örgütlerin resmi kaynakları kullanılarak elde edilmiştir.

II. DAHA GENİŞ KARADENİZ BÖLGESİNDE İŞBİRLİĞİ: BÖLGESEL İŞBİRLİĞİNİN YİRMİ YILLIK DENEYİMİ

7. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü'nün 25 Haziran 1992 tarihinde İstanbul'da kurulmasıyla, tarih, Karadeniz bölgesinde yaşayan insanlara bölgesel gelişim vizyonunu şekillendirmek ve ortak paydada kabul edilen hedefleri tanımlamak için iyi bir fırsat sunmuştur. Üye devletlerin liderleri, gelecek nesillere ortak bir refah sunmak için yeni

bir ortaklık oluşturma fırsatını yakalamış ve geçmişin olumsuz durumlarını gelecek için olumlu bir varlığa dönüştürme görevini başlatmıştır. Bu inisiyatif ile birlikte, yeni ekonomik beklentileri oluşturmak, demokrasiyi güçlendirmek ve Karadeniz bölgesindeki yaşam kalitesini iyileştirmek için, üye milletler arasında yaşamın tüm alanlarında dostane işbirliğinin genişletilmesi için güçlü temeller oluşturularak daha geniş Karadeniz bölgesindeki uluslar bir araya gelmiştir.

8. 25 Haziran 1992 tarihli İstanbul Zirvesi Bildirisi, demokratik, müreffeh, barışçı ve birleşik bir Karadeniz bölgesi vizyonunu ifade etmiştir. Bildiri, bölgenin siyasi ve ekonomik hayatındaki ana trendleri vurgulanmış – "Avrupa'daki yoğun ve hızlı değişimler ve insanların yeni bir barış, istikrar ve refah oluşturma kararları... KEİ'ye katılan devletlerin potansiyeli ve ... alanlarında karşılıklı avantaj sağlayan ekonomik işbirliğini zenginleştirme fırsatları, katılımcı ülkelerin dünya ekonomisine daha yüksek derecede entegrasyonunun sağlanması" ve "nakliye, iletişim, bilişim, standartlaştırma, enerji, turizm, tarım, sağlık, bilim ve teknoloji, iş geliştirme, KOBİ, ticaret, yatırım ve sermaye, serbest ekonomik bölgeler, bankacılık ve finans, vb." alanlardaki işbirliği için kapsamlı bir gündem formüle etmiştir. İstanbul Zirvesi oldukça önemli bir etkinliktir; çünkü KEİ üye devletlerinin liderleri ve halkları yukarıda bahsi geçen hususların gerçekleştirilmesi için ortak bir strateji ve ortak bir gelecek vizyonu oluşturmuştur. Bu ilkeler, gelecek yıllarda tüm KEİ sürecine yol gösterecektir.
9. Ekonomik ilerlemenin Karadeniz bölgesindeki insanların yaşamlarında bir realite haline gelmesinin sağlanması ve elde edilecek faydanın toplumun her üyesine yayılması için adımların atılması gibi hususlar, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü'nün Yirminci Yıl Dönümü sebebiyle düzenlenen İstanbul Zirvesi Bildirisi'nde (İstanbul, 26 Haziran 2012) bir kez daha tekrarlanmıştır. Bildiri'de; "KEİ'nin ana destekleri her şeyi kapsama, şeffaflık ve bölgesel mülkiyet olmuştur. KEİ, güçlendirilmiş diyalog ve pragmatik yaklaşıma olan bağlılığı üzerinden; farklı siyasi, ekonomik ve toplumsal özelliklere sahip üye devletlerini güven sağlayıcı ve yapıcı işbirliği ruhu içerisinde bir araya getirmiştir". Beyanname ayrıca, bölgedeki huzurun, istikrarın, güvenliğin, diyalogun ve refahın insanların yararına olacak şekilde zenginleştirilmesine bir katkı olarak çok taraflı ekonomik işbirliğinin önemini vurgulamaktadır.
10. Bölgesel entegrasyon, bireysel devletlerin ekonomik ve siyasi yaşamları ile küresel politika üzerinde giderek artan öneme sahip bir rol oynamaktadır. Devam eden bölgesel ve alt bölgesel entegrasyon süreçleri, modern dünya düzeninin önemli bir konusu haline gelerek, ülkeler ile insanları birbirlerine daha yakın kılmış, kapsamlı ortak inisiyatifleri ve programları zenginleştirmiştir. Entegrasyon, daha dinamik bölgeler arası, bölgeler içi ve uluslararası işbirliğine giden yolu oluşturan yeni çerçeveleri ve dünya görüşlerini meydana getirmiş, bu sayede daha istikrarlı ve sağlam bir siyasi ortam oluşturmuş ve demokratik gelişim, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve siyasi istikrarı desteklemiştir.
11. Alt bölgesel ekonomik işbirliğinin etkili bir güven oluşturma etkeni olduğu anlayışı, yeni Avrupa mimarisinde temel bir ilke olarak ele alınmakta ve bütünsel, kapsamlı ve işbirlikli bir güvenliğin sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. Bu çerçevede Karadeniz Ekonomik İşbirliği, Karadeniz'i bir barış, istikrar ve refah denizi haline getirme çabası içerisinde, KEİ üye devletleri için daha geniş bir ekonomik konu ve inisiyatif yelpazesi hakkında etkileşim ve diyalog için faydalı bir çerçeve sunmaktadır. İlerleyici ekonomik entegrasyon, devletleri, kademeli olarak siyasi ve ekonomik işbirliğinin yoğunlaştırılarak refah, istikrar, karşılıklı güvenin oluşturulmasının desteklenmesi ve

uzlaştırma fırsatları ve yüzleştirmeler için ortamın daraltılmasına daha açık hale getirmektedir.

12. Yalta Zirvesi Bildirisi'nde ifade edildiği gibi " Karadeniz bölgesinin hem dünya siyasetinde hem de küresel ekonomideki rolü, 21. Yüzyılda, stratejik konumu ve büyük ekonomik potansiyelinden dolayı büyük oranda gelişecektir. ... Bu durum, yeni küreselleşme çağının sorunlarıyla başa çıkabilmek, ekonomik büyüme ve yenileşmeyi desteklemek ...ve istihdam oluşturmak için ülkelerimizin arasında var olan sinerjinin üzerine kurulacak yeni bir KEİ ekonomik gündeminin oluşturulmasını gerekli kılmaktadır."
13. KEİ üye devletlerinin ortak çabaları, geçtiğimiz yirmi yıl içerisinde, sürekli olarak bölgesel ortaklığın zenginleştirilmesini desteklemiştir. KEİ, dinamizmin artırılması ve bölgesel işbirliğinin değişimler için diyalog ve mekanizma sağlanması adına eksiksiz bir çerçeve üzerinden geliştirilmesinde, pratik yaklaşımların güçlendirilmesi için etkili bir araç olarak çalışmıştır. KEİ, farklı seviyelerdeki değişimler için olağan toplantılar ve devlet ile hükümet liderleri arasındaki toplantılar, bakanlıklar arasındaki toplantılar, çeşitli bölümsel liderler arasındaki toplantılar ve ulusal koordinatörler arasındaki toplantılar, vb. dahil olmak üzere birtakım mekanizmalar kullanmıştır. KEİ, çok önemli sayıdaki önemli belgeleri kabul etmiştir. Ticaret, nakliye, enerji, iletişim, çevresel koruma, sağlık hizmetleri, tarım, turizm, teknolojik felaketlerin önlenmesi ve suçla mücadele gibi bölgesel gelişimin bir takım öncelikli alanlarında birçok önemli projeyi hazırlamıştır. Mekanizmalar ve belgeler bir arada işlev görerek, bölgede daha zenginleştirilmiş işbirliği için ana elemanları meydana getirmiştir.
14. KEİ, gelişim için devasa bir potansiyel sunmaktadır. KEİ, büyümeye devam ettikçe, işbirliği de inanılmaz bir potansiyel ile zenginleşmiştir. Üye devletlerin her biri, ortak hedeflerin ve faydalı projelerin gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak için özgün avantajları sunmayı en üst seviyede tutmaktadır. Karşılıklı destekleyici hükümetler arası, parlamentolar arası, bankacılık, iş ve akademik boyutları üzerinden KEİ süreci, yirmibirinci yüzyılın riskleri ve sorunları ile yüzleşmek için sağlam bir mekanizma oluşturmaktadır.
15. Karadeniz ülkeleri, her durumda daha yüksek bir bölgesel işbirliği seviyesinin elde edilmesine olan bağlılıklarını ifade etmiştir. Zenginleştirilmiş bir KEİ Ortaklığı Doğrultusunda KEİ Ekonomik Gündemi'nde belirtildiği üzere: "Yirmi yıl içinde, KEİ, Karadeniz Bölgesindeki en kapsayıcı ve kapsamlı organizasyon haline gelmiştir. Bugün, 12 üye devleti, 17 gözlemcisi ve 17 sektörel diyalog ortağı ile KEİ, Daimi bir Uluslararası Sekretarya ve dört ilgili organı ile (Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi (KEİPA), KEİ İş Konseyi (KEİ İK), Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası (KTKB) ve Uluslararası Karadeniz Araştırmaları Merkezi (UKAM) sağlam bir kurumdur. Üye devletler, Örgütün ortaklık ve girişimcilik ruhu içerisinde tüm pay sahiplerinin çıkarına olacak şekilde huzurlu, istikrarlı ve refah bir KEİ Bölgesi ortak hedefini desteklemede daha katılımcı, etkili ve yapıcı bir rol oynamak için diyalog platformu olarak büyük potansiyelini kullanmaya karar vermiştir. Gelecek on yıl için bölgedeki ekonomik yenileşmeye yeni bir ivme kazandıracak ortak faaliyet için yeni bir vizyon ve çerçeve gerekmektedir. Üye devletler, KEİ'nin kuruluşundan bu yana hem Örgütün kendi içinde, hem de AB genişleme süreci ve bölgedeki yeni sorunlar dahil olmak üzere daha geniş uluslararası ortamda gerçekleşen gelişmeleri göz önünde bulundurarak, KEİ'nin ekonomik misyonunu zenginleştirme ve Ekonomik Gündemi'ni uygulama konularına olan bağlılıklarını vurgulamıştır.

16. Zenginleştirilmiş bir KEİ Ortaklığı doğrultusunda hazırlanan KEİ Ekonomik Gündemi, Örgütün ekonomik boyutunu daha çok proje odaklı inisiyatifler ve eylemler aracılığı ile güçlendirmek için, bölgedeki ekonomik yenileşmeye yeni bir ivme kazandırmakta gerekli olan ortak faaliyet için çerçeveyi belirleyen bir yol haritası sunmuştur. Ekonomik Gündemin temel öncelikleri şunlardır: sürdürülebilir gelişimin devam ettirilmesi, KEİ Organizasyonu'nun proje odaklı yapısının güçlendirilmesi, uluslararası ve bölgesel organizasyonlar ve kurumlar ile işbirliği yapılması, bölge içerisinde ticaret ve yatırımın yoğunlaştırılması, gümrükler ve sınır ötesi idareler arasında işbirliği yapılması, etkin nakliye ağının oluşturulması, sürdürülebilir enerji; çevresel koruma, gıda güvenliği ve emniyeti, sağlık, turizm ve kültürel mirasın korunması, KOBİ sektörünün sürdürülebilir gelişimi, bankacılık ve finans alanlarında daha yakın işbirliği, bilgi toplumu, ekonomik ve istatistiki veri paylaşımı, eğitim, iyi yönetim ve hukukun egemenliği, organize suçlarla, terörle, yozlaşmayla mücadele, acil durumlarda işbirliği, vb.
17. Geleceğe yönelik hazırlanan Ekonomik Gündem, sorunlu konularda etkili çözümlerin elde edilmesi için bir yol haritası oluşturulması hususunda derin bir paylaşımlı kanaat ve güçlü bir bağlılık haline gelmiştir. Üye devletlerin karşılıklı olarak destekleyici çabaları, bölgedeki ekonomik işbirliğinin daha fazla zenginleştirilmesi ve istikrar, toplumsal bağlılık ve genel ilerleme konularında sağlam temeller atılmasını sağlamıştır.
18. Ekonomik işbirliği, ülkeleri birbirlerine yakınlaştırarak ortaklık ve gelişim için yeni çerçeveler oluşturmuştur. Fakat, entegrasyon sürecinde bölgenin tam potansiyelinin ortaya çıkarılması için siyasi beyanların ifade edilen hedeflere net bir tam bağlılık algısına çevrilmesinin yanı sıra bunların uygulanması için realistik çizgiler üzerinde dinamik bir harekete dönüştürülmesi önem teşkil etmektedir.
19. Geçmiş yıllarda elde edilen tecrübeler göstermiştir ki, bölgesel işbirliği yalnızca ekonomik bir konu değildir ve bölgesel süreçler toplumları etkileyen etkenlerden – ideolojik, toplumsal, kültürel, siyasi ve ekonomik hususlar – ayrı tutulamaz. Ekonomik işbirliği sürecinde, daha üretken bir ilerlemenin sağlanması için siyasi ve ekonomik potansiyelin kullanılması amacıyla mevcut mekanizma ve platformlardan tam anlamıyla istifade edilmesi önemlidir.
20. Bu bağlamda, başarıların korunması, farklı kültürler ve köklerden gelen ülkeler tarafından karşılıklı saygı ve güven üzerinden gerçekleştirilen barışçıl ve dostane varoluşun daha fazla geliştirilmesi için, hazır bir ekonomik işbirliği sürecine yardımcı olacak, karşılıklı çıkar sağlanabilecek ilişkilerin desteklenmesi önemlidir.
21. KEİ sürecindeki işbirliği bileşeninin, bölgede istikrarın sağlanması konusunda önemli bir etkisi bulunmaktadır. Ekonomik işbirliği modeli, siyasi gerilimlerin ortadan kaldırılmasına yardımcı olmakta ve bunun sonucu olarak siyasi sorunların çözüme kavuşturulması entegrasyon sürecini hızlandırmaktadır. Mevcut sorunların çözülmesi yalnızca tüm tarafların çıkarlarına uygun olacak şekilde, karşılıklı güven, karşılıklı çıkar, eşitlik ve işbirliği ilkeleri üzerine kurulu müzakere ve diyalog sürecine katılımları sayesinde mümkün olabilir.
22. İstikrarsız siyasi iklim, çözülmemiş sorunlar ve bölgedeki güvenlik endişelerinin, normal ekonomik faaliyetleri baltalayarak bölgeyi daha ileri sosyo-siyasi gelişimler için belirsizlikler içine soktuğu aşıkardır. Daha geniş Karadeniz bölgesi gibi karmaşık bir bölgede istenen bölgesel dayanışma seviyesinin tamamen geliştirilmesi zamanla gerçekleşecek bir olgudur. Diğer yandan, güçlü ekonomik bağların oluşturulması birçok siyasi anlaşmazlığın iyileştirilmesi ve çözülmesine yardımcı olur. Tarihsel olarak

oluşturulmuş bağlar, paylaşılan geçmiş ve bugünün yanı sıra avantajlar ve ortak çıkarların daha net bir şekilde anlaşılması bölgesel ve uluslararası seviyelerde koordineli inisiyatifler üzerinden ortak hedeflere ulaşılmasına yardımcı olacaktır. Bu bağlamda, gerekli istikrar politikalarının yeni bir ortaklık ve işbirliği anlayışı içerisinde güven, itibar ve daha yüksek bir siyasi ve ekonomik işbirliği seviyesinde geliştirilmesi, formüle edilmesi ve uygulanması önemlidir.

23. Entegrasyon, birtakım ülkelerin ortak çıkarları ve vizyonlarına dayanan işbirliği ve ortaklık ürünüdür. 21. yüzyılın sorunları ile başa çıkabilmek için Karadeniz ülkeleri birlikte çalışmak, bölgesel refah ve istikrar için işbirliğine yeni bir ivme kazandırmak zorundadır. KEİ üye devletlerinin Avrupa bölgesi ve alt-bölgesel yapılar ile daha yakın etkileşim içinde olması, bağlantıları çoğaltacak ve güven, ortaklık ve anlayış ortamı yaratacaktır.
24. AB'nin doğuya doğru genişlemesi ve AB tarafından Karadeniz bölgesine gösterilen ilgi, siyasi ve ekonomik istikrarın sağlanması hususunda reformların hızlandırılması için KEİ ülkelerine güçlü bir teşvik sunmuştur. Üye olmayan ülkeler için farklı AB programları üzerinden Avrupa Birliği ile birleşmeyi isteyen Karadeniz ülkeleri için güvenilir ve öngörülebilir bir yolun oluşturulması, reform ve işbirliği için oldukça güçlü bir destek sağlamıştır. KEİ ülkelerinden bazıları kendi politikalarını Avrupa Birliği standartları ve normları ile uyumlu hale getirmekte ve bu sayede ekonomik yönetimin geliştirilmesi ve siyasi kurumların güçlendirilmesi için etkili bir çerçeve elde edilmektedir.
25. Avrupa Birliği halihazırda, demokratik ve ekonomik reformları canlandırmak, istikrarı öngörmek ve Karadeniz bölgesinde daha geniş işbirliği programı yelpazesi üzerinden gelişimi desteklemek için çok büyük çabalar harcamıştır. Dahası, sektörler için bölgesel uygunluk inisiyatifleri hususunda daha geniş seçenekler sunulmasına katkıda bulunmuştur. Bunların içerisinde enerji, nakliye, çevre, hareket ve güvenlik gibi kilit sektörler bulunmaktadır.
26. Avrupa Komisyonu'nun 11 Nisan 2007 tarihli ve "Karadeniz Sinerjisi – Yeni Bir Bölgesel İşbirliği İnisiyatifi" konulu Belgesinde, Avrupa Birliği'nin işbirliği önceliklerinin ve mekanizmalarının bölgesel düzeyde daha detaylı olarak tanımlanma zamanının geldiği ifade edilmiştir. Karadeniz Sinerjisi'nin birincil görevi, Karadeniz bölgesi içinde ve ayrıca bir bütün olarak tüm bölge ve Avrupa Birliği arasında işbirliğinin geliştirilmesidir. Karadeniz Sinerjisi, daha fazla bütünlük ve siyaset rehberliğinin sağlanması için bir çerçeve olma amacı taşımaktadır.
27. Avrupa topraklarının önemli bir parçası olarak KEİ bölgesi, Avrupa Birliği tarafından tanınmayı istemeli ve KEİ'nin ortak çabaları üzerinden KEİPA ve diğer ilgili organlar KEİ ve AB ile KEİPA ve Avrupa Parlamentosu arasında kurumsallaştırılmış ilişkileri oluşturmak zorundadır.
28. Hızlandırılmış gelişim ve bölgesel entegrasyon için başarılı bir strateji mutlaka bölge içerisinde siyasi ve toplumsal istikrar için çalışma konusunda paylaşılan istek üzerinde oluşturulmalı ve kalıcı istikrarlaştırma siyasetleri ve derin yapısal, kurumsal ve toplumsal reformların uygulanması için kararlı bir şekilde çaba gösterilmelidir.
29. Bireysel eylemlerin yanı sıra karşılıklı destekleyici çabalar da entegrasyon sürecini zenginleştirecektir. Ortaklık, refah düzeyini artırır, ilerleme de KEİ topluluğunun ruhunu zenginleştirir ve destekler; ekonomik istikrar ve sürdürülebilir gelişimi canlandırır. Tüm

bu hususlar, bölgede ve bölgenin ötesinde siyasi istikrar ve güvenlik konsepti ile sabit ve sağlam siyasi ortamı oluşturur.

30. Kapsamlı ekonomik programlar arasında toplumsal durumdan da bahsedilmelidir; çünkü genel hedef, istikrarlı ve refah bir bölge için gereken temelleri sağlayacak açık, toleranslı ve kapsayıcı toplumların oluşturulmasıdır.
31. Önemli sinerjiler, bölgesel ve uluslararası seviyelerde koordine edilmiş inisiyatiflerin yanı sıra, Avrupa ve dünya çapındaki yapılar ile daha fazla entegrasyon üzerinden bölgesel işbirliği tarafından elde edilebilir.

III. PARLAMENTER KATKILAR

32. KEİPA'nın 1993 yılında kurulması, üye devletlerin parlamentoları tarafından KEİ devletlerinin liderleri tarafından bahsedilen sorunlara bir yanıt niteliği taşımaktadır. Bu liderler bölgede barış, güvenlik, istikrar ve refahın ekonomik, siyasi, kültürel ve diğer hususların ele alınarak sağlanması doğrultusundaki isteklerini dile getirmiştir. KEİ Parlamenter Asamblesi, KEİ hedeflerinin gerçekleştirilmesinin yanı sıra 25 Haziran 1992 tarihinde imzalanan İstanbul Zirve Bildirisi ve Boğaziçi Bildirisi'nde yer alan ilkeler ve hedeflerin gerçekleştirilmesi için yasal zeminin sağlanması ve oluşturulması amacıyla parlamenter diplomasi yöntemleri ve biçimlerinin kullanılması doğrultusunda siyasi diyalog rolünü daha fazla güçlendirme üzerine odaklanmıştır.
33. Asamblenin ilk kuruluşu, Karadeniz işbirliği sürecinin ortak hedeflerinin elde edilmesi için bir ön koşul olarak KEİ ile yakın işbirliğini istikrarlı olarak savunmuştur. Asamble bünyesinde değerlendirilen her belge, paylaşılan hedefler ve amaçlara ulaşmak için işbirlikli ortaklığın değerini ve karşılıklı güven ve işbirliğinin derinleştirilmesini vurgulamaktadır. Bu belgelerde uyum, kültürel çeşitliliğe saygı duyulması, iyi komşuluk ilişkileri ve karşılıklı güven gibi niteliklerin, ortaklıkların müşterek çıkarlar ve bağlar ile çoğaltılarak gerekli sinerjileri ortaya çıkaran önemli açıklık ve esneklik bileşenleri olduğu vurgulanmıştır.
34. Asamblenin KEİPA'nın Yirminci Kuruluş Yıldönümünde sunduğu Bildiri, KEİPA'nın Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) konseptine olan inancını doğrulamaktadır. Bu inanç, İstanbul Zirvesi Bildirisi, Boğaziçi Bildirisi ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi Kuruluş Bildirisi'nde yer alan ortak hedefler ve ilkelerin yerine getirilmesi için bölgede yapıcı işbirliğinin güçlendirilmesi hususundaki iyi niyet ve karşılıklı isteğe dayanmaktadır. Bildiri'de, bölgede daha yakın ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi ve kabul edilen kararların ve tavsiye kararlarının uygulanması için gereken kaynaklar ve araçlar ile donatılarak öncelik görevlerinin ele alınmasında daha etkili bir enstrümanın KEİPA tarafından kullanılmasını sağlamak için gereken tüm çabanın harcanması konularında KEİ tarafından gerçekleştirilecek eylemlere tam destek verilmiştir.
35. KEİPA, bölgesel işbirliği konusundaki öncelikli görevlerin ve hedeflerin yerine getirilmesinde yirmi yıldır dikkate değer işler başarmıştır; ulusal kanunların uyumlaştırılması ve yasama tecrübelerinin paylaşımı; istenen hedefler ile ölçülebilir sonuçların ulusal, bölgesel ve küresel düzeylerde daha iyi bir şekilde gerçekleştirilmesi amacıyla belirli alanlarda uluslararası ve ulusal kanunların ilkelerinin, kurallarının ve usullerinin geliştirilmesi ve uygulanması.

36. Asamble, işbirliğinin önünde engel teşkil eden sorunlarla başa çıkmak için gereken esneklikle beraber, üye devletlerin parlamentoları arasında ve içerisinde işbirliği çerçevesi sunmaktadır. Esneklik, belirlenen hedeflerin elde edilmesi doğrultusunda diyalog ve ortak aktivasyon üzerinden güven ortamı oluşturulması için harcanan çabalarda önemli role sahip bir özelliktir. Parlamenter yapının KEİPA biçiminde kurumsallaştırılması, niyetlerin yayılması, vatandaşlar topluluğunun parlamentolardan hükümetsele yapılaraya kadar temsil edilen inisiyatifleri ve fikirleri için ek bir mekanizma meydana getirmiştir.
37. Asamble, KEİ çerçevesi içerisinde geliştirilen ve ifa edilen eylemleri tamamlamak için gerek duyulan parlamenter desteği fark ederek, hayatın neredeyse tüm alanlarından birtakım önemli hususları kapsayan 130 Tavsiye Kararı'nı değerlendirmiş ve kabul etmiştir. Bu belgelerin içerisinde Karadeniz bölgesindeki ülkeler arasında genel gelişim işbirliğini destekleme niyetini taşıyan sabit inisiyatifler hakkındaki tavsiye kararları bulunmaktadır. Bu bağlamda, Parlamenter Asamble takip mekanizmalarının geliştirilmesine odaklanmış ve bu sayede Asamble Tavsiye Kararlarının mümkün olan en yüksek oranda uygulanması için gereken eylemleri üstlenmiştir.
38. KEİPA, bölgesel işbirliğinin küresel entegrasyon sürecinin bir parçası olduğu yönündeki ortak vizyonu göz önünde bulundurarak, uluslararası parlamenter kurumlar ile ilişkilerini yoğunlaştırmak suretiyle, KEİ çerçevesi içerisindeki inisiyatifler için yeni uluslararası destek yolları ve araçları aramada daha aktif bir rol üstlenmiştir.
39. KEİPA ile Avrupa Parlamentosu arasındaki işbirliği, 2000 yılında, siyasi diyalog ve bilgi paylaşımı ile başlamıştır. Asamble, bu tarihten itibaren her Oturumda Avrupa Parlamentosu'ndan gelen temsilcileri ağırlamış ve mümkün olan her fırsatta ilişkileri güçlendirmiştir. KEİPA üyelerinin Avrupa Parlamentosuna son yıllarda gerçekleştirdiği sık ziyaretler sayesinde, işbirliği daha da gelişmiştir. 2007 yılında KEİPA ile Avrupa Parlamentosu arasında, yine bu iki kurum arasındaki etkileşimi zenginleştirmek amacıyla, KEİPA tarafından Daimi bir İşbirliği Delegasyonu oluşturulmuştur. Asamble toplantılarına Avrupa Parlamentosunun temsilcilerinin katılımı ve KEİPA ile AP yetkilileri arasında çeşitli konularla ilgili olarak oluşturulan yüksek seviyedeki diyalog, farklı konularda danışmalar ve işbirliği için bir çerçeve meydana getirmiştir. AP'den gelen parlamenterler ve KEİPA birçok konuda iki parlamenter yapı arasındaki bağların güçlendirilmesi, etkileşimin ilerletilmesi ve daha sağlam temaslar kurulması hususlarında görüşmüştür.
40. Asamble, KEİPA çerçevesi içerisindeki çok taraflı projelerin materyalleştirilmesi için gereken yasamanın uyumlulaştırma sürecini önleyebilecek olan belirli hükümlerini ortadan kaldırmak veya iyileştirmek amacıyla ulusal yasaları incelemede çok hassas davranmıştır.
41. KEİPA, aynı zamanda, entegrasyon doğrultusunda, KEİ üye devletleri tarafından gerçekleştirilen faaliyetleri desteklemek amacıyla, 1994 yılında Karadeniz Ekonomik İşbirliği üye devletlerinin başkentlerinin valileri ve belediye başkanları arasında işbirliğini başlatmıştır. Yerel otoritelerin tecrübelerinin bir havuzda toplanması ve vatandaşların karşılaştığı günlük sorunlar hakkındaki düşüncelerinin ifade edilmesi yönündeki kanaatlerinden ortaya çıkan inisiyatif, bölgesel entegrasyona yeni bir boyut kazandırabilir ve KEİ hedefleri ve amaçlarına çok değerli katkılarda bulunabilir. İstanbul'da 1994, Kiev'de 1995 ve Bükreş'te 1998 yıllarında olmak üzere KEİPA'nın kontrolü altında Karadeniz başkentlerinin valileri ve belediye başkanları ile birlikte üç Yuvarlak Masa Toplantısı yapılmıştır. Bu toplantılar, Karadeniz Ekonomik İşbirliği'nin

hedeflerine ulaşmasında 21. yüzyılın talepleri tarafından gerekli kılınan gelişimler için yenilikçi yaklaşımlar ve çözümler sunma doğrultusunda tecrübe paylaşımı için bir çerçeve oluşturmuştur. Asambenin KEİ üye devletlerinin başkentlerini yakınlaştırma inisiyatifi, netice olarak Karadeniz Başkentleri Birliği (KBB) daimi yapısını meydana getirmiştir. Bu Birlik Genel Kurullarını sırasıyla; 2000 yılında Ankara'da, 2001 yılında Atina'da, 2002 yılında Bakü'de, 2003 yılında Kışinev'de ve 2004 yılında Moskova'da gerçekleştirmiştir.

42. Yerel düzeyde siyasi destek, bölgesel işbirliğinin başarılı bir şekilde gelişimi için en önemli elemanlardan birisidir. Ekonomik büyüme, çevresel koruma ve toplumsal gelişimde paylaşılan politikaların bölgesel düzeyde uygulanması, yerel inisiyatifleri giderek artan bir şekilde kapsamakta ve bunun neticesinde en ayrıcalıklı konuma sahip yerel hükümetler vatandaşlarla ilgili sıkıntılı sorunlara yeterli çözümler sunmaktadır. Yerel hükümetlerin, insanların diplomasisi ve işbirliği üzerinden diyalog ve barışı desteklemek için topluluklar ile birlikte çalışma hususunda entegre yaklaşımları geliştirme kabiliyeti ve geniş sorumlulukları bulunmaktadır. Toplulukların da dahil tutulmasıyla yerel hükümetler arasında tecrübe ve bilgi paylaşımının sağlanması, tolerans, dostluk ve karşılıklı anlayışı destekleyen işbirliksel etkileşime önemli bir değer katmaktadır.
43. Karadeniz bölgesindeki yerel hükümetler arasında ve içerisinde işbirliğinin güçlendirilmesi, önemli bir etken haline gelmektedir çünkü topluluklara etkileşimde ve katılımında bulunma fırsatı vermektedir. Vatandaşları ile yakın temas içerisinde yerel düzeyde yönetim, geniş faaliyet yelpazesi üzerinden bölgesel ve ulusal politikaları desteklemek için en iyi kanaldır ve bölge içerisindeki süreçler hakkında kamusal farkındalığı artırır, sağlam taahhütler için kamu desteğini harekete geçirir. Netice itibariyle, yerel otoritelerin kapasitelerinin güçlendirilmesi ve Avrupa ile küresel tecrübelerle dayanarak bölgelerin rollerini artırmak için genel destek sunulması hususuna KEİPA tarafından daha fazla yoğunlaşılmalıdır.
44. Sivil toplumun ve sivil toplum örgütlerinin geniş olarak dünyada ve özellikle de bölge içerisindeki büyüyen rolleri göz önünde bulundurulduğunda üye olmayan ülke aktörlerinin daha geniş toplumun daha dinamik yükümlülüğünde bölgesel işbirliği süreciyle nasıl ilgili olabilecekleri hakkında daha fazla düşünceye ihtiyaç bulunmaktadır. Karadeniz Ekonomik İşbirliği'nin, topluluğun geniş sektörel aktivite seçenekleri üzerinden daha fazla kapsama sahip olması hususunda daha etkin olabileceği aşikardır. Hiç şüphe yok ki, Karadeniz Ekonomik İşbirliği bağlamının bu tür bir kapsama ile genişlemesi yalnızca işbirliği sürecinin etkinliğini zenginleştirecektir. Daha geniş bir kapsam kullanarak daha iyi entegrasyonu sağlayacaktır. Kurumsal ilişkilerin ötesinde, ulusal sınırların ötesine uzanan "insanlar arası" bağlantılar, bölgesel işbirliği ve entegrasyona ivme kazandıracaktır. Bölgesel sivil toplum oluşumları ile daha sağlam bağlantıların oluşturulması ve ortak sorunları ele almak amacıyla bölgesel dayanışma sağlama ihtiyacının farkındalığının gerçekleştirilmesi oldukça önemlidir.
45. KEİPA, geçtiğimiz yirmi yıl içerisinde birçok ilginç üstlenmelerde bulunmuştur. Bunlardan bazıları şunlardır: KEİ Üye Devletleri Çocuk ve Gençlik Festivali "Golden Ferry", KEİ Üye Devletleri Kamu Televizyonu Yayıncıları Toplantısı, KEİ Üye Devletleri Anayasa Mahkemeleri Başkanları Forumu, KEİ Üye Devletleri Ombudsmanlar Toplantısı. Son yıllarda KEİPA Genel Kurullarına paralel olan iş forumlarının organizasyonları, KEİPA tarafından desteklenmiştir. Bu inisiyatiflerin

tamamı, Karadeniz Ekonomik İşbirliği sürecinin çeşitli segmentlerini bir araya getirme amacını taşımaktadır.

46. Bölgenin parlamentolarının daha aktif işbirliği ile sağlanacak siyasi ve ekonomik diyalogun güçlendirilmesi ve bölgede barış, istikrar ve refahı amaçlayan politikaların kabul edilmesiyle, KEİ üye devletleri arasında eşit ortaklık için birtakım mekanizmaların oluşturulması amacıyla daha fazla fırsat sunulacaktır. Bu bağlamda, Asambenin, yeni inisiyatifleri kabul etme, KEİ ile KEİPA'nın kanuni belgelerinde oluşturulan beyanat ve ilkelerin materyalleştirilmesinin desteklenmesi için tasarlanan çok taraflı konvansiyonların ve yeni kanunların teşvik edilmesi hususlarında daha aktif olması gerekmektedir.
47. Yeni milenyumun sorunlarıyla başa çıkmak için Asamble'nin, daha geniş Karadeniz Bölgesinde ve tüm üye devletler içerisinde aktif bir oyuncu olmak adına taşıdığı rolü güçlendirmesi gereklidir. Bu bağlamda, Asambenin ve Uluslararası Sekretaryasının rolünü, yetkisini, etkinliğini ve verimliliğini yenilemek ve güçlendirmek için bir bakış açısı ile gerekli zenginleştirmelerin gerçekleştirilmesi doğrultusunda, KEİPA'nın gerekli adımları atması bir zorunluluktur.

IV. SONUÇLAR

48. Karadeniz Ekonomik İşbirliğinin kurucularının Karadeniz Bölgesinde en öncelikli hedefler arasına ekonomik işbirliği ve entegrasyonun yerleştirilmesine yapacakları katkılar oldukça önemlidir.
49. 1992 yılında yapılan İstanbul Zirvesi'nden bu yana geçen yirmi yılda edinilen tecrübelerle bakıldığında gurur duyulacak birçok husus bulunmaktadır. KEİ üye devletleri toplu istekler, odaklı çabalar ve doğru politikalar ile arkadaşlık, ortak ve müttefik ağlarını genişleterek birincil öneme sahip konuların üstesinden gelmeye devam etmiştir. Karadeniz Ekonomik İşbirliği süreci, bölgesel ilişkilerde dikkate değer gelişme göstermiştir. Resmi olan ve olmayan doğrudan temaslar sayesinde karşılıklı güven ve inanç oluşmuş ve bu sayede mevcut önyargıların üstesinden gelinebilmiştir.
50. KEİ, geçen yıllar içerisinde önemli ekonomik sorunların üstesinden gelmiş ve somut bir sürece ulaşmıştır. Daha büyük bölgesel entegrasyon doğrultusunda, KEİ bünyesinde çok sayıda karşılıklı çıkar sağlayan projeler gerçekleştirilmiştir. Altyapı, KEİ projelerinin kalbi olmuş ve iki büyük KEİ projesi – Karadeniz Çevre Otoyolu ve KEİ Bölgesindeki Deniz Otoyolları – son aşamasına ulaşmıştır. Tamamen işlevsel hale geldiklerinde bu projelerin yerel ekonomi ve toplumlar üzerinde önemli bir etkisi olacak ve bu projeler aynı zamanda küresel öneme haiz olacaktır. Bu gelişimler, üretkenlik ve çeşitlendirmeyi zenginleştiren ve destekleyen yeni bütünleyicilikler yaratacaktır.
51. KEİ, halihazırda büyük bir yol katetmiş olmasına rağmen, bölgesel ve küresel arenada daha pozitif bir role sahip olmak için mutlaka keşfetmeli ve yenilikler yapmalıdır. Karadeniz bölgesinin bu fırsat çeşitliliğinden tam anlamıyla yararlanması için tüm düzeylerde toplu çabalar gösterilerek ekonomik büyüme ve refahı destekleyen ortak bir işbirliği çerçevesi oluşturulmalıdır.
52. KEİ ülkelerinin parlamentoları ve hükümetleri, Karadeniz Ekonomik İşbirliği'nin ortak hedeflerine başarılı bir şekilde ulaşılması için üye ülkeler arasında daha büyük sinerji sağlayarak barış, güvenlik ve siyasi istikrarın oluşturulma sürecini sağlamlaştırıcı bir

bakış açısı ile Karadeniz Bölgesindeki ekonomik entegrasyonu hızlandırma hususunda mümkün olan tüm fırsatları açığa çıkarmalıdır.

53. KEİ üyesi devletlerin parlamenterleri, bölgedeki devletler ve halklar arasında dostane komşuluk, birlik ve ekonomik işbirliği hususlarında mevcut olan dev bir potansiyelin gerçekleştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Parlamenterler, sürdürülebilir ekonomik büyüme, bölgesel entegrasyon ve siyasi istikrarın güçlendirilmesini destekleyen gerekli yasa değişikliklerini ve uyumu desteklemeye devam etmektedir.
54. İstikrarsız siyasi iklimin ve çözülmeyen anlaşmazlıkların ekonomik faaliyetlerin normal akışını bozduğu ve bölgeyi ekonomik işbirliği sürecinden tamamen faydalanmaktan mahrum bıraktığı şüphe götürmez bir gerçektir. Anlaşmazlıklara doğrudan taraf olmayan ülkeler bile bölgesel istikrarsızlığın ekonomik, toplumsal ve siyasi sonuçlarından etkilenmektedir. Bölgesel sorunların spektrumunun çözümü, siyasi çıkmazlara neden olan güç mantığını etkisiz hale getiren siyasi araçlar tarafından bölgede sürekli bir barış ve istikrarın oluşumu için harcanan çabalarla doğrudan bağlantılıdır.
55. KEİ üyesi devletlerin parlamenterleri ve hükümetleri, Karadeniz bölgesinde yaşayan halkların ortak mülkiyeti haline geldiği fırsatları yakalayarak refah için sağlanacak bir ortaklığı mutlaka güçlendirmelidir. Böyle bir bölgede, uluslar arasındaki veya içerisindeki anlaşmazlıklar barışçıl ve onurlu bir şekilde çözümlenmelidir. Kültürlere ve uluslara evrensel ve karşılıklı olarak saygı duyulduğunda, insan hakları reddedilmediğinde, aileler ve topluluklar güçlü olduğunda böyle bir toplum elde edilmiş olacaktır.
56. Karadeniz'i bir barış denizi haline getirme hedefi, istikrar ve refah, ancak, parlamentoların ve hükümetlerin ortak projelerin, çok taraflı KEİ Anlaşmalarının ve Kararlarının yanı sıra; KEİPA Tavsiye Kararları'nın uygulanması için kamu desteğinin sağlanmasına yapacakları karşılıklı katkılar ile gerçekleştirilebilir.
57. Bilinmelidir ki, Karadeniz bölgesi içerisinde ve çevresinde yaşayan insanların çoğu, sürecin ilerleyişinden tatmin değildir. "Kişiler arası" inisiyatiflerin ve programların yeterince geniş bir kitleye ulaşmadığı ve bu nedenle KEİ ile KEİPA'nın çalışmalarının nispeten bilinmediği yönünde ortak bir şikayet vardır. Oldukça fazla sayıda çok taraflı anlaşmaların imzalandığı yadsınamaz bir gerçektir; ancak bunlardan çok azı niyetine uygun bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu durum, ne yazık ki KEİ ve KEİPA'nın siyasi beyanlarında belirttiklerinden çok daha azını insanlara sunduğu ve beklentiler ile verilenler arasında bir fark olduğu izlenimini yaratmaktadır.
58. Söz konusu bu durum, kamusal desteğin mobilize edilmesinde yerel hükümetin ve hükümet dışı oyuncuların rollerini desteklemede ulusal parlamentoların daha fazla söz sahibi olması gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda, Karadeniz ülkelerinin bölgede barış, refah ve istikrar oluşturmaya yönelik istekleri, Karadeniz halkları arasında arkadaşlık ve işbirliği oluşturmak için önemli bir bağlantı olarak yerel hükümetlerin rolünün güçlendirilmesi ile ilgili sağlam bir ortaklık ve işbirliği stratejisine bağlanmak zorundadır.
59. Ayrıca, üye olmayan devletlerin aktörlerinin kamusal yaşamdaki rollerinde son zamanlarda meydana gelen değişimler ve ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde giderek artan öneme sahip rolleri göz önünde bulundurularak, bölgesel faaliyetlerde sivil toplum örgütleri tarafından katılımın teşvik edilmesi için yeni mekanizmalar, yöntemler

ve çabalar tanımlanacaktır. Sivil toplum, daha büyük bölgesel konsensüs ve ortak sorunların ele alınmasında birlik üzerinden bölgesel inisiyatiflerin desteklenmesi için değerli bir kaynak olarak kullanılabilir.

60. Bölgede bir fark yaratmak amacıyla sivil toplumun kullanımı için, bölgesel entegrasyon sürecinde sivil topluma daha aktif rollerin verilmesi önemlidir. Sivil toplumun ve kamusal katılım mekanizmalarının güçlendirilmesine yönelik uygun programların desteklenmesi de önem arz etmektedir. Sivil toplumun bölgeye daha fazla katılımı, toplumsal birliği destekleyecek ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği'nin hedefleri ve amaçlarına ulaşma sürecine değer katacaktır.
61. Tüm bunlar düşünüldüğünde, gelecekte üye devlet için ortak eylem programlarını sunan "Zenginleştirilmiş KEİ Ortaklığına Yönelik KEİ Ekonomik Gündemi"nin etkili bir şekilde uygulanması amacıyla KEİPA'nın KEİ ve İlgili Organları ile etkileşime geçmesi gerekmektedir.
62. Parlamentolar ve hükümetler, uyumlu bir Karadeniz bölgesi oluşturma amacına ulaşmak için üye devletlerde yaşayan insanlardan azami desteği almak zorundadır. Bölgesel kimliği desteklemek adına daha geniş Karadeniz bölgesindeki kamusal ve kamu dışı desteğe daha güçlü bir temel sağlama ihtiyacı bulunmaktadır.
63. Daha geniş Karadeniz bölgesindeki işbirliği mevcut ihtiyaçlara göre düzenlenmeli ve gerekiyorsa, daha faydalı, esnek ve küresel değişimler ve sorunlarla daha ilgili olmak için organizasyonel dönüşümler uygulanmalıdır.